

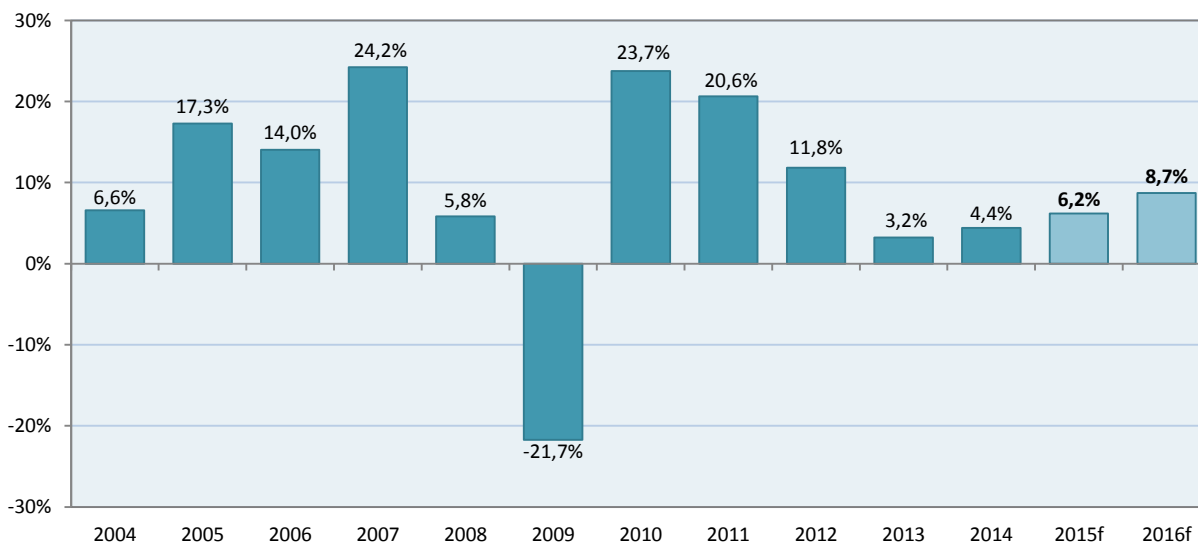
LIETUVIŠKOS KILMĖS PREKIŲ EKSPORTO PROGNOZĖ 2015–2016 m.

Paskelbta: 2014 m. kovo 10 d.

I. ĮVADAS

„Versli Lietuva“ prognozuoja, kad 2015 m. lietuviškos kilmės prekių eksportas, išskyrus energetikos produktus¹ (toliau – lietuviškos kilmės eksportas), augs 6,2 proc. ir sieks 10,9 mlrd. eurų.² Spartesnę negu porą ankstesnių metų eksporto plėtrą (2013 m. ir 2014 m. pokytis siekė atitinkamai 2,9 proc. ir 4,4 proc.) visų pirma turėtų lemti stiprėjantis euro zonos valstybių ekonomikos atsigavimas. Tikimasi, kad 2016 m. Lietuvos eksporto plėtra dar paspartės iki 8,7 proc., ir jo vertė sudarys 11,9 mlrd. eurų.

1 pav. Realus ir prognozuojamas lietuviškos kilmės prekių eksportas (išskyrus energetikos produktus), proc.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas ir „Versli Lietuva“ skaičiavimai.

Prognozuojama 2015 m. plėtra yra mažesnė, palyginti su 2014 m. rugpjūčio mėn. „Verslios Lietuvos“ vertinimu, kai buvo numatomas 8 proc. augimas.³ Šiek tiek mažesnę įvertį lėmė pakitę lūkesčiai dėl eksportuojamų prekių kainų (dabar tikimasi, kad jos mažės labiau) ir tam tikrų vidaus veiksnių (pvz. tikimasi lėtesnės gamybos pajėgumų ir darbo užmokesčio plėtros).

II. TARPTAUTINĖ APLINKA

Tvyranti geopolitinė įtampa dėl Rusijos–Ukrainos konflikto turi tam tikrą poveikį pasaulinei prekybai, aiškūs simptomai persiduoda ir Lietuvos eksporto raidai. Pateikta prognozė remiasi prielaida, kad prognozuojamu laikotarpiu situacija nesikeis, t. y. Rusijos-Ukrainos konflikto metu pradėti ekonominiai ribojimai tęsis iki atitinkamuose nutarimuose nustatytų terminų arba nebus atšaukti (jeigu terminai nebuvo numatyti), taip pat šios prognozės prielaidose nėra vertinama galima situacijos eskalacija.

Vadovaujantis paskelbtais pirminiais įverčiais, 2014 m. ketvirtą ketvirtį euro zonos ekonomikos plėtra spartėjo, tai daugiausia lėmė Vokietijos ekonomikos aktyvumas, kuri yra Lietuvai svarbiausia lietuviškos kilmės prekių eksporto partnerė.⁴ Kitų Lietuvai svarbių euro zonos valstybių (ypač Nyderlandų ir Ispanijos) augimo rodikliai taip pat buvo geri. Estija, kiek mažiau Latvija, taip pat demonstravo reikšmingus plėtros tempus. Lietuvai svarbios ne euro zonos šalys (visų pirma Lenkija ir Jungtinė Karalystė) skelbia stabilų ekonomikos augimą. Skandinavijos valstybių, išskyrus Suomijos, ekonomika ir plėtra tebėra stipri. Už Europos ribų – Jungtinių Amerikos Valstijų

¹ Energetikos produktai – tai prekės, priskiriamos kombinuotosios nomenklatūros kodui (KN) 27 arba standartiniam tarptautinės prekybos klasifikatoriui (SITC) 3.

² Lietuviškos kilmės eksporto prekių prognozė daroma vadovaujantis ekonometriniais modeliais. Išsamesnė informacija pateikiama: Notten, Thomas. E.H. (2013). The role of supply and demand factors for Lithuanian exports: an ARDL bounds testing approach. Monetary Studies, Volume XVI No. 2, pp. 20-39. https://www.lb.lt/piniqu_studijos_2012_m_nr_2#page=21.

³ „Versli Lietuva“ (2014 m. rugsėjo 17 d.). Lietuvos eksporto prognozė 2014–2015 m.

http://www.versli Lietuva.lt/uploads/file/2014%2009%2017_VL_eksporto_prognozes_aprasas_FINAL.pdf.

⁴ Eurostatas (2015 m. vasario 13 d.). GDP up by 0.3% in the euro area and by 0.4% in the EU28. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6625198/2-13022015-AP-EN.pdf/6f7a18eb-0b2a-466b-b444-4d240889a723>.

ekonomikos augimas ir toliau lenkia Europos Sąjungos.⁵ Kita vertus, 2014 m. Rusijos ekonomika sustojo, ir net oficialios Rusijos institucijos linkusios manyti, kad 2015 m. ji patirs didelį nuosmukį.⁶

2015 m. Tarptautinis Valiutos Fondas (TVF), Europos Komisija ir Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija (EBPO) numato aktyvesnę daugelio Europos valstybių ir Jungtinių Amerikos Valstijų ekonominę veiklą, tačiau ekonomikos augimas besivystančių rinkų ekonomikose bus šiek tiek lėtesnis.⁷ Numatoma, kad pasaulio prekybos plėtrą 2015 m. lems pažangių ekonomikų rinkos.

Šiuo metu pasaulio prekių kainos yra mažesnės palyginti su 2013 m. Maisto produktų kainos mažėjo gana nuosekliai nuo 2011 m. pradžios ir, pagal Pasaulio banko vertinimus, šiais metais nepradės kilti. Trašų kainos gerokai krito, tačiau tikimasi, kad 2015 m. jų mažėjimas nebus toks didelis. Metalų kainos krito 2014 m. ir numatoma, kad jos kris ir toliau.⁸ Pasaulio bankas prognozuoja, kad pasaulio gamybos eksporto kainos, skaičiuojant JAV doleriais, per ateinančius metus augs.⁹ Kita vertus, labai tikėtina, kad dėl neseniai įvykusio energetikos produktų pigimo kainos dar labiau sumažės.

2014 m. pabaigoje Rusijos rublis, kaip ir kitų NVS šalių valiutos, labai smarkiai nuvertėjo palyginti su euru. Neseniai Europos centrinis bankas ėmėsi „kiekybinio skatinimo“ politikos, tačiau ekonomistai nesutaria, ar ši politika turės pageidaujamą didėjančių kainų efektą euro zonoje. Vienas iš „kiekybinio skatinimo“ šalutinių poveikių, kuris jau dabar aiškiai matomas – euro nuvertėjimas palyginti su JAV doleriu. Dėl to Lietuvos eksportuojamos produkcijos kainos ne euro zonos šalyse (ar šalyse, kuriuose valiuta susieta su euru) tampa pigesnės (t. y. konkurencingesnės kainos aspektu). Dėl euro nuvertėjimo Lietuvos produktai tampa patrauklesni Jungtinei Karalystei, Jungtinėms Amerikos Valstijoms, Japonijai ir Kinijai. Kita vertus, per pastaruosius mėnesius euro vertė išaugo palyginti su Lenkijos zlotu, Švedijos krona ir Norvegijos krona.

II. VIDINIAI VEIKSNIAI

Kaip rodo „Verslios Lietuvos“ ekonometrinė eksporto veiksnių analizė, ilguoju laikotarpiu lietuviškos kilmės eksportas (išskyrus energetikos produktus) labiau priklauso nuo pasiūlos veiksnių, tokių kaip gamybos pajėgumų lygis, vienetinių darbo sąnaudų ir kiek mažiau nuo vidaus paklausos poveikio (t. y. paskatų verslui produkciją realizuoti Lietuvos rinkoje).

Dėl Lietuvos žemės ūkio ir gamybos sektoriaus investicijų į ilgalaikį turtą gali išaugti eksportui skirti gamybos pajėgumai. Per pirmąjį 2014 m. pusmetį investicijos į ilgalaikį turtą šiuose sektoriuose išaugo, o per antrą – sumenko (palyginti su atitinkamais laikotarpiais 2013 m.). Tai galimai lėmė prastėjantys verslo lūkesčiai dėl geopolitinės įtampos. Gamybos sektoriaus vienetinės darbo sąnaudos ir toliau augo 2014 m., nors šiek tiek lėčiau nei 2013 m. Numatoma, kad artimiausioje ateityje augimas tęsis.

Mažėja ne tik eksporto kainos, bet ir vidaus rinkoje parduodamų prekių kainos, tik pastarasis pokytis buvo didesnis. Santykinai didesnės kainos vidaus rinkoje gali paveikti atskirų įmonių sprendimą eksportuoti, t. y. tų, kurių užsienio ir vidaus rinkos gali būti pakeistos viena kita.

III. PROGNOZĖ

Numatoma, kad lietuviškos kilmės prekių, neįskaitant energetikos produktų, eksporto vertė augs 6,2 proc. (2014 m. plėtra siekė 4,4 proc.). 2016 m. augimas jaus sieks 8,7 proc. Vadovaujantis Lietuvai svarbiausių partnerių importo augimo perspektyvomis, numatoma, kad užsienio šalyse paklausa lietuviškos kilmės prekėms¹⁰ ir toliau didės.

⁵ Ekonominės analizės biuras (2015 m. sausio 30 d.). Gross Domestic Product: Fourth Quarter and Annual 2014 (Advance Estimate). http://bea.gov/newsreleases/national/gdp/2015/gdp4q14_adv.htm.

⁶ Rosstat (2015 m. vasario 3 d.). О производстве и использовании валового внутреннего продукта (ВВП) за 2014 год. http://www.gks.ru/bgd/free/B04_03/IssWWW.exe/Stg/d05/18vvp2.htm.

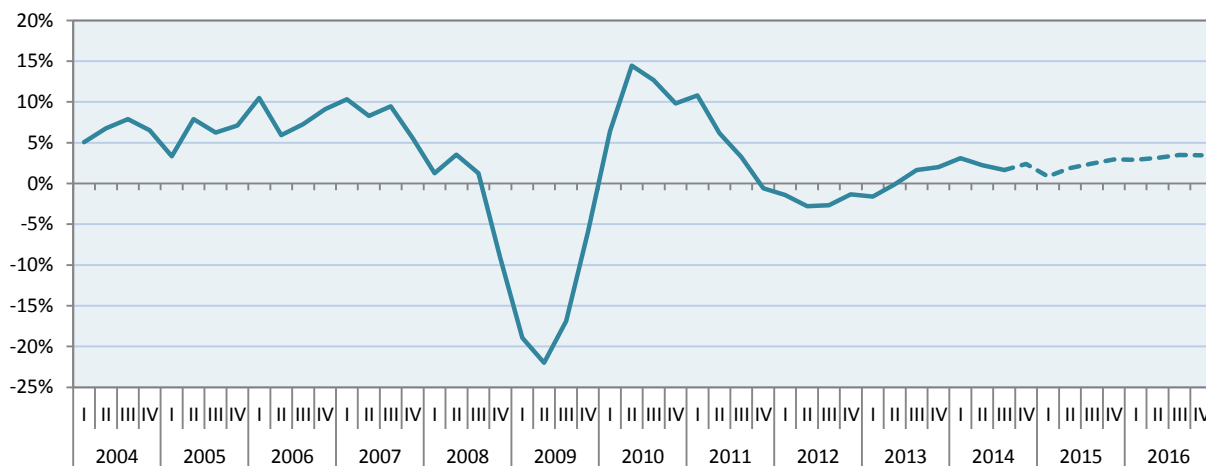
⁷ TVF (2015 m. sausio 19 d.). World Economic Outlook (WEO) update. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/update/01/pdf/0115.pdf>; European Commission DG ECFIN (2015 m. vasario 5 d.). European Economic Forecast Winter 2015. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee1_en.pdf. EBPO (2014 m. lapkričio 25 d.). OECD Economic Outlook, Volume 2014 Issue 2.

⁸ World Bank (2015 m. sausis). Commodity markets outlook. http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/GEP/GEPcommodities/GEP2015a_commodity_Jan2015.pdf.

⁹ World Bank (2014 m. liepos 7 d.). Gamybos vieneto vertės indeksas. <http://go.worldbank.org/SZXEODLF60>.

¹⁰ Atitinkama pasaulio prekyba yra matuojama pagal sudėtinį Lietuvos pagrindinių eksporto partnerių importo apimčių rodiklį, du kartus perskaičiuojant eksporto rinkų svorį (angl. double weighting) ir lietuviškos kilmės eksporto prekių, neįskaitant energetikos produktų, grupių svorį. Tuo tikslu įvertinamas Lietuvos pagrindinių eksporto partnerių importo kiekių įverčiai ir įvertinamas jų pokyčiai (pagal atitinkamų ekonomikų BVP prognozes). Skaičiavimuose naudojamos Europos Komisijos ir Euromonitor International BVP ketvirtiniai prognozių įverčiai.

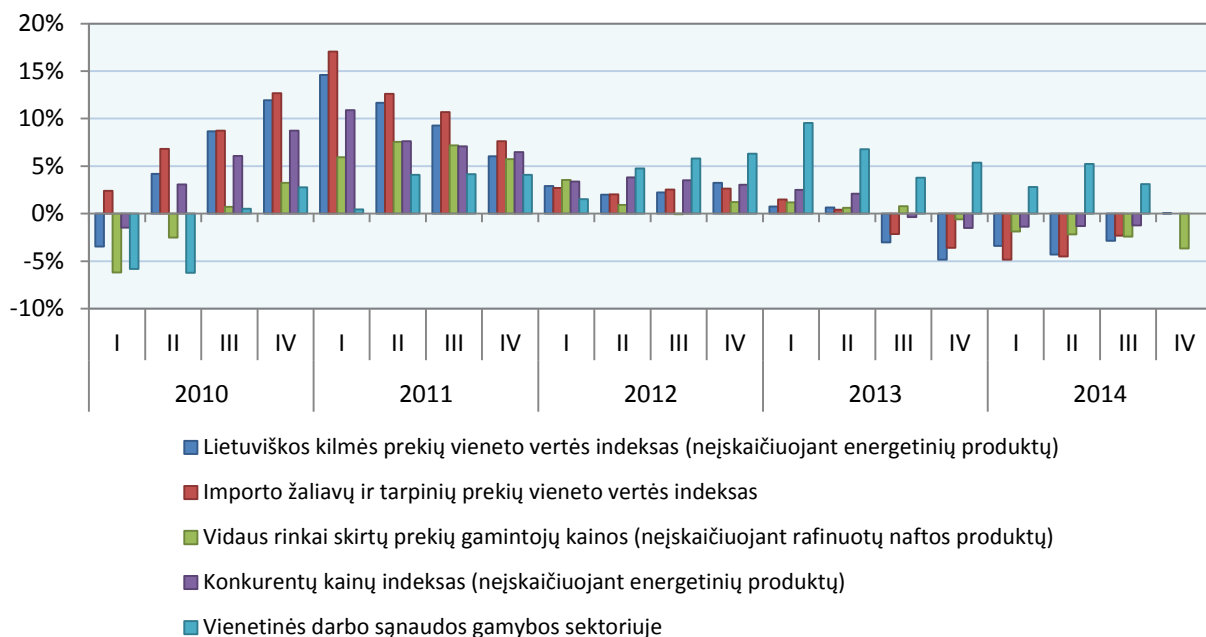
2 pav. Metiniai užsienio paklausos pokyčiai (ketvirtiniai duomenys), proc.

Šaltinis: Eurostato „Comext“ duomenų bazė, Norvegijos statistikos agentūra, Rusijos Federacijos statistikos agentūra Rosstat, EBPO, Federalinis rezervų bankas ir „Versli Lietuva“ skaičiavimai.

Dar viena priežastis, dėl kurios lietuviškos kilmės produktų eksportas augo lėtai – mažėjo eksportuojamų prekių kainos (dėl slopios pasaulinės paklausos). Tokiai raidai reikšmingą poveikį turėjo ir mažėjančių importuojamų žaliavų ir tarpinių prekių kainos. Taip pat pastebėtina, kad smarkiai išaugę vienetiniai darbo kaštai gamyboje gali turėti neigiamos įtakos eksporto maržai (visų pirma darbu imliose pramonės šakose).

3 pav. Metiniai lietuviškos kilmės eksportuojamų prekių kainų ir sąnaudų pokyčiai (ketvirtiniai duomenys), proc.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, Eurostato duomenų bazė „Comext“ ir „Versli Lietuva“ skaičiavimai.

VI. PAGRINDINĖS RIZIKOS IR NEAPIBRĖŽTUMAS

Čia trumpai įvertintas neapibrėžtumas, t. y. tam tikri rizikų scenarijai, kurių išsipildymas gali lemti kitokią, negu čia numatyta, eksporto raidą.

Tolesnė Rusijos–Ukrainos eskalacija ir regioninės krizės gilėjimas beveik neabejotinai turėtų neigiamos įtakos verslo lūkesčiams ir investuotojų pasitikėjimui Lietuva, taip pat blogintų situaciją šaliai svarbiose eksporto rinkose. Pastebėtina, kad Europos bankų sektorius išlieka pažeidžiamas, o galimo šoko ir destabilizacijos scenarijaus atveju Lietuvos verslui gali kilti rimtų problemų su kredito prieinamumu bei galimais kitais antriniais poveikiais eksportu.

Tačiau galimas ir geresnis Lietuvos eksporto raidos scenarijus. Tam daugiausiai prielaidų atsirastų, jeigu ECB „kiekybinio skatinimo“ politika pavyks pagyvinti visuminę paklausą (tai pat ir eksportuojamos produkcijos kainas), taip nulemiant spartesnę nei šiuo metu numatomą euro zonos šalių ekonomikų plėtrą.